אמר רב חסדא אמר רב א)נקטע ראשו של אביו אינו מטמא לו מ"ט אמר קרא ו)לאביו בזמן שהוא שלם ולא בזמן שהוא חסר א"ל רב המנונא אלא מעתה קאזיל בפקתא דערבות ופסקוה גנבי לרישיה הכי נמי דלא ליטמא ליה אמר ליה מת מצוה קאמרת השתא יש לומר באחריני מיחייב באביו לא כל שכן והאי מת מצוה הוא א)והתניא ב)איזהו מת מצוה כל שאין לו קוברין קורא ואחרים עונין אותו אין זה מת מצוה והא אית ליה ברא כיון דקאזיל באורחא כמי שאין לו קוברים דמי מיתיבי 2)לה יטמא ג)הוא מטמא ו)ואינו מטמא לאיבריה לפי שאינו מטמא לאבר מן החי של אביו אבל מחזיר הוא על עצם כשעורה מאי מחזיר הוא על עצם כשעורה לאו למימרא דאי מיחסר פורתא לא ההיא ר' יהודה היא דתניא רבי יהודה אומר לה א) מיטמא ואינו מיטמא לאברי' שאינו מיטמא על אבר מן החי של אביו אבל מיטמא הוא לאבר מן המת של אביו והתניא רב כהנא בר"א בן יעקב לה ב) מיטמא ואינו מיטמא לאברים פרט לכזית מן המת וכזית נצל ומלא תרווד רקב יכול לא יטמא לשדרה ולגולגולת ולרוב בניינה ולרוב מניינה ג) כתיב 3)ואמרת אליהם הוסיף לך הכתוב טומאה אחרת

יכול

נקטע ראשו של אביו אינו מיטמא. ככהן הדיוט מיירי שמותר ליטמא לאביו ולא בכהן גדול ונזיר: **אמר** ליה רב המנונא ההוא דקא אזיל בפקתא דערבות. בקעה שמצויין בה גנבי: ופסקוה גנבי לרישיה דאבוה ה"נ לא ליטמא ליה א] נ"ל מה ר"ל: א"ל מת מצוה קאמרת השתא ב] [כהן]¹ באחריני. שאין קרובין מחייב באביו לא כ"ש: **והאי** מת מצוה הוא. בתמיה: והתניא איזהו מת מצוה כל שקורא ואין אחרים עונין אותו. כלומר שאם המת יכול לקרות ויש לו עונין קרובין אין זה מת מצוה והא יש לו² לשכור אחרים מתעסקין בו ג]: כיון דקא אזיל באורחא כמי שאין לו קוברין דמי. דלא שכיחי אינשי התם פי' ר"י הבא³ ליטפל במת מצוה אם יש שם ישראל שיכול לטפל אף כי אינן קרובין לא ליטפל כהן [כהנים] קרובים ורא"ה דאמר בפ' כ"ג (לקמן דף מז.) גבי מת מצוה כ"ג ונזיר יטמא נזיר ואל יטמא כהן וכ"ש כהן וישראל יטמא ישראל ואל יטמא כהן וצ"ע [מהאי] דפ' (האשה רבה יבמות דף פט:) גבי אשתו קטנה יורשה ומיטמא לה ד] ואין כח⁴ לעקור דבר מן התורה ה] [ואמאי]⁵ יטמא ומשני כיון דקרובין לא [ירתי לה קרי ולא עני] לה קרינן בה והשתא ה"ד אי דליכא מתעסקים אחרים מאי איריא מטעם אשתו תיפוק ליה דאפילו אחריתי נמי מת מצוה גמור היא אלא דאיכא אחרים דיכולים להתעסק וחשוב כמת מצוה אלמא כהן ומת לפניו ויש שם ישראל ואינו חושש ליטפל חשיב מת מצוה ואר"י דודאי מן הדין לאו מת מצוה התם רק לפי שקרוביה מתרשלים ממנה שויוה רבנן כמת מצוה ואף כי אין כח ביד חכמים לעקור דבר מן התורה בקום ועשה במקום שיש פנים וטעם בדבר ודאי לכ"ע יש כח לעקור תדע דבכולי סוגיא דהתם (לא) מייתי מאשה שנאמנת לומר מת בעלי דהרי עוקרה דבר תורה בקום ועשה אלמא ודאי במקום שיש פנים וטעם יש כח לעקור ודייקא⁶ ומנסבא מתוך חומר שמחמירין בסופה: **מיתיבי** לה יטמא גבי כהן הדיוט [כתיב]: ואינו מטמא לה ו] פרט לאבר מן החי של אחותו ואבר מן המת שאינו רשאי להטמאות כהן: לפי שאינו מיטמא לאבר מן החי של אביו. כלומר שאף באביו הקרוב יותר אינו רשאי לטמאות לאבר אביו וצ"ע [דל"ל] יטמא ° מלאביו נפקא⁷: **אבל** מחזיר הוא על עצם כשעורה. לקוברו פי' אם נטמא כבר לשאר הגוף: מאי מחזיר [לאו] דחסר פורתא. ז] ה"נ⁸ כי אביו חסר כערכו⁹ מיטמא לו: **רבי** יהודה היא דתניא רבי יהודה אומר לה מיטמא ואינו מיטמא לאברים לפי שאינו מיטמא לאבר מן החי של אביו אבל מיטמא הוא לאבר מן המת של אביו. ע"י [חזרה] אם נטמא אל שאר הגוף אבל לכתחלה ודאי מודה רבי יהודה דלא יטמא כברייתא דלעיל וכסיפא דההיא דלעיל תניא בתורת כהנים רבי ט)אומר אינו מיטמא לעצם כשעורה מאביו אבל מחזיר הוא על עצם כשעורה ודבר תימה דאוקימנא כר' יהודה והרי מיירי בסיפא¹⁰ מכלל דרישא לאו ר' יהודה היא אם לא נאמר כולה ר' יהודה היא: **לה** הוא מיטמא [ואינו מיטמא] לאבריה פרט לכזית מן המת וכזית נצל. ליחה היוצאה מן המת: ומלא תרווד רקב. מלא כף עפרורית ורקבון גוף המת: **יכול** לא יטמא לשדרה ולגולגלת ולרוב מניינה¹¹. ח] לקמן פי' בהדיא ומפרש לה¹²: רוב מניינה. מנין [קכ"ה] אברים: **כשהוא** אומר אמור ואמרת. דכתיב אמור אל הכהנים ואמרת הוסיף הכתוב טומאה אחרת שתוכל ליטמא וסברא הוא להעמיד אמור ואמרת אאחותו דאיירי¹³ למעוטי אברים ולהוסיף שיוכל לטמאות לרוב בניינה ורוב מניינה ט] ויכול לא יטמא לשדרה וגולגלת ולרוב מניינו ולרוב בניינו של קרובים אחרים שבתורה דכתיב [לה יטמא]¹⁴: אמרת מה אחותו מיוחדת שגופה תלוי בו. כלומר שהרי¹⁵ קרובתו ומוטלת עליו לקוברו¹⁶ ומן הדין הוה ליה למימר יכול יטמא למתים אחרים אף לאברים אי לא גמרינן מאחותו דכתיב בה לה ומשני הסיפא נמי י] כר"א ב"ר¹⁷ יהודה ורב חסדא דאמר כי האי תנא:

אמר רב חסדא נקטע ראשו של אביו. אע"פ שהראש כלל הגוף הואיל וכבר נקטע אינו מיטמא דאמר קרא לנפש לא יטמא בעמיו כי אם לשארו הקרוב אליו לאמו ולאביו בזמן שהוא שלם שלא נתפרדו אבריו זה מזה ולא בזמן שהוא חסר כגון זה שנקטע ראשו: **בפקתא.** בבקעה: **דערבות.** שגנבים ולסטין מצוין שם: **ופסקו גנבי לרישיה ה"נ דלא יטמא.** בשביל שהוא חסר: **א"ל.** ממת מצוה קא מייתית לי שאני התם כיון דלית בהדיה אלא הוא למודיה קאי גביה כמת מצוה דמי(ד): **והשתא י"ל באחריני מיטמא.** כדאמרינן לקמן ו) לאחותו הוא דאינו מטמא אבל מטמא למת מצוה אביו לא כל שכן: **והא איש ליה ברא.** ואילו הוה קורא ליה אב א)הא עני ליה איהו ולא הוי ליה מת מצוה: **מיתיבי ולאחותו הבתולה וגו' לה יטמא.** כשהיא שלימה: **ואינו מיטמא לאבריה.** שאם נפרד ממנה אבר בין בחייה בין במותה אינו מיטמא לה לפי שאין אדם מיטמא לא לה ולא על א' משאר קרובין על אבר מן החי לפי שאינו יכול להחזירו לכמות ה) שהוא מתחילה. וה"ה נמי לאבר מן המת שאין בין אבר מן המת לאבר מן החי אלא בשר הפורש: **אבל מחזיר הוא על עצם כשעורה:** ה"ג **מאי מחזיר הוא על עצם כשעורה דאילו מחסר פורתא.** כלומר דבשעה שנגע בה ברישא הוה חסר להך עצם פורתא כשעורה ואפ"ה היה מותר ליטמא לה וה"ה לאביו אע"ג דהוא חסר ואינו שלם וקשיא לרב חסדא דהא סתמא לדברי הכל היא: **לא הויא ר' יהודה היא.** דסתם סיפרא רבי יהודה ז) היא ושמעינן ליה לרבי יהודה דאמר נמי [בכהאי גוונא]: **דתניא** וה"ג **ר' יהודה אומר לה יטמא ואינו מיטמא לאבריה לפי שאין אדם מיטמא על עצם כשעורה מאביו אבל הוא חוזר על עצם כשעורה מאביו.** כלומר לאיבריו הוא דאינו מיטמא בין בחייו בין במותו לפי שאין אדם מיטמא תחילה על עצם כשעורה מאביו לפי שלא התירה תורה ליטמא אלא בדבר שעיקר הגוף בו אבל מיטמא הוא לעיקר הגוף לכתחלה ואם נחסר הוא הולך ובודק אחריו ואפילו על עצם כשעורה והנא אמינא לה כרבנן דפליגי עליה דר' יהודה דאמרי כיון שנחסר במקצת שוב אינו מותר ליטמא בו. וספרים שכתוב בהן לפי שאינו מיטמא לאבר מן החי של אביו אבל מיטמא לאבר מן המת של אביו שבשתא היא מדתני רב כהנא בסמוך אף כל שכל גופו תלוי בו כגון רוב בנינו ורוב מניינו הוא דמיטמא אבל לא לאבר אחד ומוקימנא לה להאי נמי כרבי יהודה ועוד לא אשכחן לה דניסנית משנה זו בשם ר' יהודה הכי דהא לא קתני לה הכי אלא כדגרסינן לה אנן לפי שאין אדם מיטמא על עצם כשעורה כו': **והתני רב כהנא בר"א.** כלומר בברייתא דר' אליעזר בן יעקב: **כזית נצל.** נצל ליחה היוצא מן המת שפורש ממנו ואין נצל אלא לשון הפרשה כמו שמתרגמינן ויצל אלהים (בראשית לא) ואפרש יי' מפי רבי אליקום. מפרש לקמן בשר המת שקרש בפ' כ"ג ונזיר (דף נ.): **והתני רב כהנא.** בברייתא דר"א בן יעקב לה ו)מיטמא בגופה שלם ולא לאחד מאבריה פרט לכזית מן המת כו' שאינו מיטמא לה: **יכול לא יטמא לשדרה ולגולגולת כו'.** הואיל ואתה אומר כן שאינו מיטמא לאברים: **כשהוא אומר.** אמור אל הכהנים בני אהרן ואמרת אליהם הוסיף לך הכתוב טומאה אחרת דבשדרה ורוב בנינה כגון שתי שוקיים ירך אחת ורוב מניינה כגון קכ"ה איברים הימנה שיכול ליטמא:

יכול

וכאו

ד ושום קורבא דאבא לא מטמא כיון דחסר משום מת מצוה מיהא מטמא מכאן משמע דאם יש שום ישראל שיטפל בה לא מקרי מת מצוה ולא ישפל בו הכהן דמשמע דוקא בפקתא דערבות דלא שכיחי אינשי כ"ל הא אי שכיחי אינשי אפילו אינם קרובי המת לא יטמא הכהן ועוד ראיה מהא דאמר לקמן פ' כ"ג כ"ג ונזיר יטמא נזיר ואל יטמא כ"ג והוו שאמר כהן וישראל יטמא ישראל ואל יטמא כהן. מיתיבי ל יטמא גבי אחות הדיוט כתיב לה יטמא משמע כשהיא בשלימותה. ולא לאבר מן המת של אביו. כלומר אפילו אביו הקרוב לו יותר אינו מטמא לאיבריו. וצ"ע מנ"ל דאינו מטמא לאיברי אביו. ושמא כ אביו נפקא: אבל מחזיר הוא על עצם כשעורה. כלומר אע"ג שאינו יכול ליטמא לא לאבר ולא לבדשה. מ"מ אם נטמא כבר לאביו מחזיר הוא על עצם כשעורה של אביו לקוברו: מאי מחזיר לאו דקא ח זר פורתא בשעה שנטמא לאביו וחסר ממנו עצם כשעורה ואפ"ה נטמא לו: האי תנא סבר לה כר' יהודה ורבנן פליגי עליה. ואנא כרבנן סבירא לי: אבל מטמא על אבר מן המת של אביו. פי' ע"י חזרה א ז כבר נטמא לשאר הגוף אבל לכתחלה מודה ר' יהודה דאינו יכול לטמא בברייתא דלעיל דאל"כ מאי שנא לאבר מן החי דלא מטמא ולא מסתברא לחלק בין אבר מן החי לאבר מן המת אלא דלאבר מן ה ות מטמא ע"י חזרה. ובסיפא דההיא דלעיל תניא בת"כ ר' יהודה אומר אינו מטמא לעצם כשעורה מאביו אבל מחזיר הוא על עצם כשעורה. ותימה הוא האיך מוקי לה כר' יהודה הא מדקתני סיפא ר' יהודה א מר מכלל דרישא לאו ר' יהודה היא. וי"ל דכולה ר' יהודה היא: לכזית מן המת: לרוב מנינו היינו (קמ') [קכ"ה] איברים שהם רמ"ח איברים: ולרוב בניינו מפ' לקמן ב' שוקיים ר"ך א' או ב' ירכים ושוק א': כשהוא אומר אמור אל הכהנים בני אהרן לך הכתוב טומאה אחרת שיכול ליטמא לה. ומסתברא דקאי אאחותו דדרישנא שאינו מטמא לאיבריה ואשמועינן הך

א] צ"ל וכ"ש כהן וישראל וכ"ה בתוס' כאן ד"ה והאי.

עין משפט נר מצוה

עו א מיי' פ"ג מהל' אבל הל' טו סמג לאוין רלב טוש"ע י"ד סי' שעג סעיף ט:
עז ב מיי' שם פ"ג הל' ח סמג לאוין רלו טוש"ע י"ד סי' שסד סעיף [וכרב אלפס ריש הלכות טומאה דף סג.]:
עח ג מיי' פ"ג שם ה"א סמג שם טוש"ע י"ד סימן שעג סעיף ד וסי' שעד סעיף ד:
עט ד מיי' שם פ"ג הל' יב סמג שם טוש"ע י"ד סימן שעג סעיף ט וע"ש:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה מיתיבי כו'. שלאביו נפקא עי' סוטה דף ג ע"ב תד"ה ורע"ק:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] תוס' ד"ה אמר ליה י' ה"נ לא ליטמא ליה. ״ל נמחק נ"ל וכ"ב כלומר. ״מ: ב] ד"ה א"ל וכו' ״מ קאמרת השתא כהן. י' הכן נמחק וכ"ב שאם. ״מ: ג] ד"ה והאי מ"מ י' אחרים מתעסקין בו. ״כ כאן הס"ד ואח"כ ס"ד כיון דקאזיל אורחא: ד] בא"ד גבי שתו קטנה יורשה ומטמאה ה פריך ואי אין כנ"ל. ״מ: ה] בא"ד לעקור בר מן התורה ואמאי טמא. פי' ואמאי יטמא מחק וכ"ב אב מטמא כגל א מטמא וכו' כנ"ל. א"מ: ו] ד"ה מיתיבי וכו' ואינו טמא לה מילת לה נמחק ״ב לאברים וכו' וצ"ע נ"ל לה יטמא מלאביו פקא כנ"ל ועי' א"מ: ז] ד"ה אבל מחזיר וכו' חסר פורתא ואפ"ה כי ביו חסר נמי מיטמא לו נ"ל: ח] ד"ה יכול וכו' רוב מניינה לקמן. נ"ב ' דף נג ע"ב: ט] ד"ה שהוא וכו' לרוב בנינה רוב מניינה. נ"ב כאן הס"ד ואח"כ מה"ד יכול לא יטמא: י] בא"ד ומשני סיפא נמי ר' יהודה ורב חסדא כנ"ל:

פי' הרא"ש

ל הגירס': נקטע ראשו
ל אביו של כהן הדיוט:
בפקתא דערבות. בקעה
מצויין בה ליסטים: כל
אין לו קוברים. קורא
וחרים עונים אותו. פירוש
אם המת היה יכול לקרות
ו לו קוברים עונים אותו.
ים קורא הכהן ואחרים
עים אותו לבא לקברו
ומרא גדולה היא דאם
הן יכול לחזור ולמצוא
קוברים לא יטמא לו.
ישנא [דגמ'] דפ' האשה
ה משמע כפי' קמא
קורבה תלייה מלתא
רס' התם כיון דאיהו לא
ירית יתה קריא ולא
יה קרי ביה. כיון דקא
ל באורחה כמו שאין
קוברי' דמי והלכך נהי

מסורת הש"ס

א) יבמות פט: ערכין יח., ב) סוטה ג., ג) [דף מח:], ד) [סנהדרין פו.], ה) צ"ל ר' יהודה, ו) שייך לדף מד.

תורה אור השלם

1. כִּי אִם לִשְׁאֵרוֹ הַקָּרֹב אֵלָיו לְאִמּוֹ וּלְאָבִיו וְלִבְנוֹ וּלְבִתּוֹ וּלְאָחִיו:
ויקרא כא ב

2. וְלַאֲחֹתוֹ הַבְּתוּלָה הַקְּרוֹבָה אֵלָיו אֲשֶׁר לֹא הָיְתָה לְאִישׁ לָהּ יִטַּמָּא:
ויקרא כא ג

3. וַיֹּאמֶר יְיָ אֶל מֹשֶׁה אֱמֹר אֶל הַכֹּהֲנִים בְּנֵי אַהֲרֹן וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם לְנֶפֶשׁ לֹא יִטַּמָּא בְּעַמָּיו:
ויקרא כא א

נוסחת הריב"ן

א) הוה: ב) יטמא:

הגהות הב"ח

(א) גמ' לה יטמא ואינו מיטמא לאבריה (שאינו מיטמא וכו' של אביו) תא"מ ונ"ב גי' רש"י שאין אדם מיטמא על עצם כשעורה מאביו אבל הוא חוזר על עצם כשעורה מאביו: (ב) שם כר"א בן יעקב לה יטמא: (ג) שם ולרוב מניינה כשהוא כתוב ואמרת: (ד) רש"י ד"ה א"ל ממת וכו' דמי השתא יש לומר כצ"ל והד"א: (ה) ד"ה מיתיבי וכו' ואינו וכו' להחזירו לכמות שהיה מתחלה כצ"ל והד"א:

הגהות התוספות

1. צ"ל השתא י"ל. ותיבת כהן נמחק. 2. צ"ל יש לו בן שיכול לשכור כו'. 3. צ"ל כהן הכא. 4. צ"ל פריך ואי אין כח ביד חכמים לעקור כו'. 5. צ"ל אמאי יטמא לה. 6. צ"ל והאשה יש טעם בדבר דדייקא ומנסבא. 7. צ"ל וצ"ע מנא לן ושמא מלאביו נפקא. 8. צ"ל הכי. 9. צ"ל פורתא. 10. צ"ל מדמיירי ר' יהודה בסיפא. 11. צ"ל לרוב בניינה ולרוב מניינה. 12. צ"ל לקמן פ' כהן גדול (דף נג:) מפרש לה. 13. צ"ל דאיירי בה קרא. 14. תיבות "שבתורה דכתיב לה יטמא" נמחק. וצ"ל שהתיר הכתוב לטמאות כהן. 15. צ"ל שהיא. 16. צ"ל לקוברה. 17. צ"ל דראב"י כרבי יהודה.

מוסף רש"י

לה יטמא. אם מתה, **ואינו מיטמא לאבריה.** אם אחד מאלו מוכה שחין ואבריו נופלין אין מיטמא להן, דקי"ל כהשור והרוטב (חולין קכח:) אבר מן החי מטמא כאבר מן המת, ואצטריך לה למעט אבריה (סוטה ג.).